Азәрбајчан Јазычылар Иттифагынын илк партија тәшкилатында

Бу күнләрдә Азәрбајчан Јазычылар Иттифагы илк партија тәшкилатынын ачыг ичласы олмушдур. Азәрбајчан КП Бакы Комитәсинин XI пленумунун гәрары охунмуш вә 26 Бакы комиссары рајонунун Партија Комитәсинин 45-чи конфрансы һаггында илк партија тәшкилаты катиби Јусиф Әзимзадәнин мә'луматы динләнилмишдир. Сонра мүзакирә башланмышдыр.

Сабир Азәри, Чабир Новруз, Аббас Абдулла, Әли Вәлијев, Самвел Григорјан, Мирзә Ибраһимов јолдашлар чыхышларында көстәрмишләр ки, Азәрбајчан Коммунист Партијасынын XXVIII вә Сов.ИКП-нин XXIV гурултајлары әрәфәсиндә халгымыз коммунизм гуручулуғу саһәсиндә көркәмли гәләбәләр газаныр, Владимир Илич Ленинин анадан олмасынын јүз, Азәрбајчанда Совет һакимијјәти гурулмасынын вә Азәрбајчан Коммунист Партијасынын 50 иллији, һабелә башга әламәтдар јубилејләрлә зәнкин 1970-чи или алны ачыг, үзү ағ јола салан Азәрбајчан зәһмәткешләри шанлы гурултајлары јени наилијјәтләрлә гаршыламаг үчүн чанла-башла чалышырлар. Һазырда Бакы нефтчиләри нефт һасилатыны милјард тона чатдырмаг уғрунда мүбаризә апарырлар. Кечән или мисли көрүнмәмиш гәләбә илә баша вуран памбыгчыларымыз јени бешиллијин ирәли сүрдүјү тәләбләрә лајигинчә чаваб вермәјә чидди сә'ј көстәрирләр.

Белә бир вахтда јарадычы зијалыларымыз, о чүмләдән јазычыларымыз даһа бөјүк һәвәс вә илһамла ишләмәлидирләр. Азәрбајчан КП Бакы Комитәсинин XI пленумунун гәрарында вә 26 Бакы комиссары рајонунун 45-чи партија конфрансында јени вәзифәләр һаггында кениш данышылмышдыр. Гаршымызда дуран әсас мәсәлә совет адамынын фәдакар зәһмәтини, зәнкин вә мә'нәви аләмини, кәләчәјә сарсылмаз инамыны јүксәк бәдии лөвһәләрлә әкс етдирмәкдән ибарәтдир. Биз, өз сөзүмүзлә, сәнәткар сөзү илә коммунизм гуручулуғу уғрунда кедән мүбаризәјә јахындан көмәк көстәрмәли, идеоложи чәбһәнин ән атәш хәттиндә олмалыјыг. Сағлам мәфкурәли, јүксәк бәдии әсәрләрин—романларын, поемаларын, һекајә вә ше'рләрин, пјесләрин мүнтәзәм јаранмасыны тә'мин етмәк һәр бир гәләм саһибинин, илк нөвбәдә һәр бир коммунист јазычынын мүгәддәс борчудур. Кениш охучу күтләләринин, хүсусән кәнч нәслин коммунизм руһунда тәрбијәләндирилмәсиндә, ишимизә мане олан ајры-ајры гүсурларын арадан галдырылмасында әдәбијјатымызын ролу чох бөјүкдүр.

Гаршыдакы ишләрин лајагәтлә јеринә јетирилмәси биздән бүтүн гүввәләримизи сәфәрбәрлијә алмағы тәләб едир. Бу саһәдә Јазычылар Иттифагы илк партија тәшкилатынын үзәринә, иттифагын мәтбуат органлары үзәринә чидди вәзифәләр дүшүр. Һазырда Јазычылар Иттифагынын катиблији, јарадычылыг бөлмәләри, гәзет вә журналларымыз тәзә иш планлары илә ишләјир, мараглы тәдбирләр һәјата кечирирләр. Әдәбијјаты Тәблиғ Бүросунун кечән илин әввәлиндән бәри көрдүјү иш өз бәһрәләрини вермәкдәдир. Јазычылар охучуларла даһа тез-тез көрүшүр, онларын арзу, тәклиф вә тәләбләри илә јахындан таныш олурлар. Нәриманов адына Нефт Мә'дәнләри Идарәсиндә Јазычылар Иттифагынын тәшәббүсү илә кечирилән кениш пленум истәр јазычыларымызын, истәрсә нефтчиләримизин бөјүк севинчинә сәбәб олду, онлары кәләчәк наилијјәтләрә руһландырды. Бир нечә күн сонра Салјан зәһмәткешләри илә бирликдә кечириләчәк јени пленум да, шүбһәсиз, әламәтдар тәдбир кими гијмәтләндирилмәјә лајигдир. Февралын ахырында Бакыда «Литературнаја газета»нын әмәкдашлары, гардаш республикаларын нүмајәндәләри, Москва вә Ленинградын көркәмли әдәбијјат хадимләри илә бирликдә дәирәви стол архасында гардаш халгларын милли әдәбијјатларынын гаршылыглы тә'сир вә әлагәсинә һәср олунмуш кениш сөһбәт кечириләчәкдир.

Биз чалышмалыјыг ки, зәиф вә орта сәвијјәли, фикирчә јохсул јазылар мәтбуат сәһифәләринә јол тапмасын; гәзет вә журналларымыз, нәшријјатларымыз мүәллифләрә гаршы даһа тәләбкар олсунлар; әсәрләримиздә һәјатымызын ән актуал вә ишыглы чәһәтләриндән, илк нөвбәдә әмәк гәһрәманларындан мәзмунлу сөһбәт кетсин; тәнгидимиз бу әсәрләр һаггында дәрин, мә'налы, мө'тәбәр сөзүнү десин; өз бејнәлмиләлчилик ән'әнәләри илә һәмишә шөһрәт газанмыш әдәбијјатымыз һәмин мөвзуда јени әсәрләрлә даһа да зәнкинләшсин; шаирләримиз вә әдибләримиз һәјаты вә инсанлары даһа дәриндән өјрәнсинләр, марксизм-ленинизм идејаларына даһа әтрафлы јијәләнсинләр.

Мир ЧӘЛАЛ

ЈЕНИ КӘНДИН НӘҒМӘКАРЫ

СОВЕТ әдәбијјаты Вәтәнимиздә, сосиалист чәмијјәтиндә елә күчлү мәфкурә силаһы мөвгејиндәдир ки, онун тә'сири һисс едилмәјән, бир саһә јохдур. Бу чәбһәнин әскәрләри һәмишә, һәр јердә гәләмләрини мәһз јени һәјат јолунда, коммунизм гурулушу јолунда, бәшәријјәтин сәадәти јолунда ишләдирләр.

Бу бөјүк мәгсәдләр үчүн јорулмадан чалышан, бүтүн сә'јини, гүдрәтини, һәтта бүтүн өмрүнү сәрф едән гәләм саһибләриндән бири дә көркәмли әдибимиз Маркар Давтјан иди. Чох тәәссүф ки, о чох тез арамыздан кетди, јарадычылыг нијјәтләринин чоху ичра олунмамыш галды.

Онун бүтүн фәалијјәти совет һәјатынын тәрәннүмүнә, совет адамларынын чошгун әмәк рәшадәтинә, јени ичтимаи мүнасибәтләрин гәләбәсинин тәсвиринә һәср едилмишдир. Маркар Давтјан характер е'тибары илә совет әдиби иди. Онун китабларындан биринин ады беләдир. «Дан јери сөкүләндә». Бу ифадәнин өзү рәмзи вә мә'налы ифадәдир. мүәллиф јалныз мүстәгим мә'нада кечә гаранлығынын битмәсини, күнүн чыхмасыны, сәһәрин ачылмасыны јох, дүнјанын бөјүк кәләчәјини ифадә етмәји нәзәрдә тутмушдур.

Маркар кәнд мүһитиндән чыхмышды, көһнә һәјатын ачыларыны, дәһшәтләрини мүшаһидә едән, дәриндән дујуб дүшүнән јазычылардан иди.

Тәсадүфи дејил ки, онун мөвзуларынын чоху кәнд һәјатындан, кәндлиләрдән вә онларын кечмиш, ағыр мәишәтиндән алынмышдыр. Әдибин хошбәхтлији ондадыр ки, 10—12 јаша чатар-чатмаз Вәтәнимизә сәадәт кәтирән ингилаб күнәши доғмушдур, көһнә кәндин ағыр һәјат-мәишәтинә, кәндлиләрин фәлакәт вә мәһрумијјәтинә сон гојмушдур.

М. Давтјан сосиалист ингилабы күнәшини кәндимизлә, шәһәримизлә бирликдә саламлајан бәхтијар кәнчләрдән олмушдур.

Мәһз буна көрә дә әдибин әсәрләриндә, јарадычылығында, бәдии тәсвирләриндә мә'налы бир мүгајисә, көһнәлик илә јенилик, кечмиш илә индики һәјатын мүгајисәли мәнзәрәләри габарыг көрүнүр. Повестләринин бириндә («Арзу») кәндлиләрин үрәкләриндәки хош бир арзунун совет дөврүндә һәјата кечирилмәси тәсвир олунур: әсрләр боју гураглыг үзүндән чат-чат олмуш торпаглара, чөлләрә су чәкилир. Гуру дүзәнликләр мәһсулдар әкин јерләринә чеврилир, кәндлиләрин ихтијарына верилир.

Мә'лумдур ки, бу факт, бу мәнзәрә совет Вәтәниндә, бүтүн республикаларда һәр кәсин көрдүјү вә билдији бир һәгигәтдир. Елә кәндли јохдур ки, совет дөврүндәки бу һәгигәти билмәсин.

Маркар Давтјан бу ади һәјат һәгигәтини бир сәнәткар ешги вә һәвәси илә совет һәјатынын сечијјәви ичтимаи лөвһәси кими, кәндли күтләләринин һәгиги издиһамлы бајрамы кими, үмумхалг севинчинин үрәкләрдә јанан бир ишығы кими тәсвир етмәји бачарыр.

Әдибин әсәрләриндә әмәк лөвһәләри вә хүсусән әмәк адамлары әлван, габарыг шәкилдә верилир. Сурәтләр һәм фәрди, мараглы хүсусијјәтләри, һәм дә үмуми, дахили аһәнки, апарычы мејилләри илә диггәти чәлб едир.

Маркарын кәнд лөвһәләриндә бә'зи насирләрдә олдуғу кими, вәзифәлиләр, рүтбәлиләр, сечилмишләр јох, садә әмәк адамлары, сырави кәндлиләр, чох заман зәнкин, һәјат тәчрүбәси олан мүдрик гочалар өн планда верилирләр. Бунлар јалныз өз һүнәрләри илә ловғаланан дејил, чаванлара хејирхаһ мәсләһәт верән, адамлары ирәлијә, габаг мөвгеләрә чағыран шәхсијјәтләр кими гәләмә алынырлар.

М. Давтјан өз халгынын һәјатыны, мәишәтини, ән'әнәсини, тарихини јахшы билән, бәдии әсәрләриндә бу чәһәтләри доғру тәсвирлә мә'наландыран, охучусуну марагландыран, чәзб едән, она сәнәткар сөзүнү демәји бачаран бир әдиб иди. Биз онун әсәрләрини диггәт вә марагла охујур, бурадакы әлван бәдии мәнзәрәләри һеч вахт унутмуруг.

Әдибин тәсвир етдији кәнд мәишәти, адәт, вәрдиш, рәфтар, иш, данышыг тәрзиндә, һәјаты дәриндән билән, мәишәти инчәликләринә гәдәр көрән, вачиб сәһнәләри габартмағы бачаран уста бир гәләм саһиби һисс олунур. Бу исә јазычыны заһири бәзәк-дүзәкдән, сүн'иликдән хилас едир, онун јаратдығы мәнзәрәләри чанландырыр, реализмин, инандырма гүввәсини артырыр. Әдибин дили дә бәдии тәфәккүрү кими садә, тәбии, чазибәлидир.

Мә'лум олдуғу кими Маркар шүурлу һәјатынын чохуну, јарадычылыг илләрини Азәрбајчанда, гардаш халгын јазычылары илә, гәләм јолдашлары илә бирликдә кечирмишдир. Әсәрләриндә ермәни зәһмәткешләри илә бирликдә гардаш Азәрбајчан әмәкчиләринин дә бәдии сурәтини јаратмышдыр. Азәрбајчан классик вә мүасир јазычыларынын бир сыра әсәрләринин тәрчүмәси, тәблиғи саһәсиндә Маркар Давтјан чох фајдалы ишләр көрмүшдүр. М. Ф. Ахундов, Чәлил Мәммәдгулузадә, Нәриман Нәриманов, Чәфәр Чаббарлы онун чох тәблиғ етдији әдибләрдәндир. М. Давтјан әдәби мүһакимә вә мүлаһизәләриндә һәмишә ики гардаш халгын әдиб вә шаирләри арасындакы әбәди достлуг вә мәһәббәти хүсуси гејд едәрди. Ахундов вә Абовјан, Һагвердијев вә Ширванзадә, Сејид Һүсејн вә Степан Зорјан, Сәмәд Вурғун вә Наири Зарјаны гәләм вә мәсләк јолдашы кими мүгајисә едәрди.

Бәдии тәрчүмә ишинә Маркар Давтјан чох мәс'улијјәтли вә һәм дә шәрәфли, бөјүк мәдәнијјәт иши кими јанашырды.

Мүасир әдибләрдән етдији тәрчүмәләрә Маркар Давтјан хүсусилә фәал јанашыр, мүәллиф илә мүзакирә, мәсләһәт, фикир мүбадиләсини вачиб сајырды. Һәтта бә'зән мүбаһисәдән дә чәкинмирди.

Миннәтдарлыг һисси илә демәк лазымдыр ки, Маркарын тәрчүмәләриндә бизим бир сыра роман, повест, һекајәләримиз гардаш ермәни охучуларына вахтында, лајагәтлә тәгдим олунмушдур. Онун бу саһәдәки зәһмәти вә фәалијјәти тәгдирәлајигдир. Ејни илә дә гәләм достумуз Маркарын әсәрләри Азәрбајчан нәшријјатларында һәмишә тәрчүмә вә нәшр олунмуш, јенә дә бу иш давам етдириләчәкдир.

Анадан олмасынын 60 иллијини кечирдијимиз Маркар Давтјаны охучулар бизим, бөјүк совет әдәбијјатынын јорулмаз хадимләриндән, әдәби әлагәләримизин инкишафына хидмәт едән мүбариз әскәрләриндән бири, совет һәјатынын, халглар достлуғунун вә гардашлығынын сәмими нәғмәкары кими севиб гијмәтләндирир, хатирәсини әзиз тутурлар.